

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní Mgr. Darinou Michorovou v právní věci

žalobkyně: **Ing. D. B.**, narozené dne X,
bytem X,

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**,
sídlem Křížová 1292/25, 150 00 Praha 5,

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 5. 9. 2025, č. j. Rea-X X X-35-JS,

takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 5. 9. 2025, čj. Rea-X X X-35-JS, se ruší a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalobkyni se právo na náhradu nákladů řízení nepřiznává.
- III. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobkyně se žalobou podanou k Městskému soudu v Praze domáhala zrušení v záhlaví specifikovaného rozhodnutí žalované (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž žalovaná změnila své rozhodnutí po zrušujícím rozsudku zdejšího soudu ze dne 2. 6. 2025, čj. 21 Ad 29/2024-21 (dále jen „zrušující rozsudek“), tak, že žalobkyni od 31. 12. 2022 přiznala starobní důchod ve výši 24.854 Kč měsíčně. Za roky 1989, 1990 a 1991 započítala pouze dobu

zaměstnání a hrubý výdělek z vedlejšího pracovního poměru, a naopak nezohlednila nedošetřenou dobu a hrubé výdělků z hlavního pracovního poměru jako tzv. vyloučenou dobu.

II. Obsah žaloby

2. Žalobkyně namítla, že v rozhodnutí ve smyslu § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb. absentuje úvaha, zda je pro ni za roky 1989, 1990 a 1991 výhodnější výše osobního vyměřovacího základu zjištěná z příjmů z vedlejší výdělečné činnosti, nebo započtení tohoto období jako tzv. vyloučené doby, jelikož se nepodařilo došetřit výši příjmů z hlavního pracovního poměru. Takové snížení je nezákonné, i v původním rozhodnutí žalované ze dne 26. 5. 2023 byla tato doba z moci úřední uvedena jako vyloučená. Poukázala na zrušující rozsudek zdejšího soudu, podle nějž rozhodnutí žalované neobsahovalo žádnou právní argumentaci, proč byly v neprospěch žalobkyně započítány příjmy z vedlejší činnosti, pokud by započtení těchto dob jako vyloučených bylo pro žalobkyni výhodnější.
3. Výdělků z vedlejšího pracovního poměru činily v rozhodné době zhruba 1.000 Kč měsíčně, výpočet z nich tak je pro žalobkyni nevýhodný. Není její vinou, že evidence žalované je vedena neúplně a nedbale. Žalovaná sporné doby vypočetla podle příslušné vyhlášky, aniž vzala v potaz podstatnou podmínku, tedy zda je takový postup pro žalobkyni výhodnější. Smyslem není zjistit, zda souběh trval 360 nebo 365 dní, ale právě to, jaká varianta je pro pojištěnce výhodnější. V této souvislosti i uvedla, že v roce 1991 netrval souběh celý kalendářní rok. Závěrem odkázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu (NSS) ze dne 24. 9. 2009, čj. 6 Ads 103/2009-64.
4. K žalobě žalobkyně přiložila několik osobních listů důchodového pojištění, a dále dokumenty ze správního řízení datované do zrušujícího rozsudku zdejšího soudu ze dne 2. 6. 2025, čj. 21 Ad 29/2024-21, včetně uvedeného rozsudku.
5. Žalobkyně navrhla, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalované

6. Žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že sporným zůstává výpočet důchodu jen z minimálních příjmů z vedlejší činnosti v celých letech 1989, 1990 a části roku 1991. V této době došlo ke střetu hrubých výdělků z vedlejšího zaměstnání a z hlavní výdělečné činnosti, kterou se však nepovedlo došetřit, a započítává se jako vyloučená doba. Žalovaná zhodnotila pouze výdělků žalobkyně z vedlejšího pracovního poměru.
7. V minulosti se při výpočtu starobního důchodu vycházelo z výkladu schváleného Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV), kdy se nedošetřená období před 1. 1. 1996 posuzovaly jako vyloučené doby, k čemuž dospěl i NSS. Uvedené pravidlo se posléze objevilo i v zákoně o důchodovém pojištění. Prováděcí vyhláška č. 284/1995 Sb. pak v § 3a stanoví, že a) tyto vyloučené doby se v té části, kdy byl dosažen hrubý výdělek, nezapočtou, respektive b) nezapočtou se tehdy, pokud trvaly po celý kalendářní rok a zjištěný úhrn vyměřovacích základů je nižší než ten zjištěný podle písm. a).
8. Vyloučené doby vzniklé na základě nedošetření trvaly po celý kalendářní rok, a je tak třeba postupovat podle § 3a písm. a) vyhlášky. Právní úprava platná do 1. 1. 2024, podle níž žalovaná v řízení postupovala, jí neumožňuje „méně výhodné“ výdělků nezapočítat, trvala-li vyloučená doba po celý kalendářní rok.

9. Žalovaná navrhla, aby soud žalobu zamítl jako nedůvodnou.

IV. Obsah správního spisu

10. Ze správního spisu soud zjistil tyto pro řízení podstatné skutečnosti.
11. Žalobkyně uplatnila nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku dne 30. 12. 2022, s datem přiznání ode dne 31. 12. 2022.
12. Rozhodnutím žalované v prvním stupni ze dne 26. 5. 2023, čj. R-26.5.2023-426/x x x, byl žalobkyni přiznán starobní důchod ve výši 25.075 Kč měsíčně. To žalovaná změnila na základě provedené autoremedury rozhodnutím ze dne 4. 4. 2024, čj. R-4.4.2024-426/x x x, kdy vyměřila starobní důchod ve výši 23.934 Kč měsíčně. Žalobkyně podala proti tomuto rozhodnutí námitky, v nichž napadla snížení počtu původně vyloučených dnů za léta 1986 až 1991. Dále žalobkyně žádala o doplnění osobního listu důchodového pojištění o odpracovanou dobu od 1. 10. 1996 do 31. 10. 1996, a od 1. 1. 1997 do 31. 12. 1997 a od 1. 1. 1998 do 31. 1. 1998.
13. Žalovaná námitky žalobkyně zamítla rozhodnutím ze dne 31. 5. 2024, čj. RN-X X X-315-JS. Žalobkyně proti němu brojila žalobou u zdejšího soudu, který rozhodnutí ze dne 31. 5. 2024, jakož i rozhodnutí ze dne 4. 4. 2024 zrušil rozsudkem ze dne 2. 6. 2025, čj. 21 Ad 29/2024-21. Soud shledal pochybení žalované podle § 76 odst. 1 písm. a), b) a c) soudního řádu správního. Zavázal žalovanou, aby v dalším rozhodnutí zohlednila doložená období za říjen 1996, celý rok 1997 a leden 1998 jako doby pojištění, dále zrušil autoremedurní rozhodnutí ze dne 4. 4. 2024, neboť k jeho vydání nebyly splněny zákonné podmínky (plné vyhovění návrhu), a dále zavázal žalovanou, aby do nového rozhodnutí doplnila důkladnou právní argumentaci ohledně upřednostnění výdělků z vedlejší činnosti před vyloučenými dobami za období let 1989, 1990 a 1991, neboť v této části bylo rozhodnutí nepřezkoumatelné. Připomněl přitom, že rozhodnutí musí obstát samo o sobě a nepostačovala proto argumentace žalované (dovysvětlení této otázky) ve vyjádření žalované k předchozí žalobě.
14. Následně žalovaná vydala napadené v rozhodnutí, v němž k otázce způsobu zápočtu let 1989, 1990 a 1991 uvedla, že žalobkyně v této době pracovala pro dva zaměstnavatele, v hlavním pracovním poměru pro Státní pedagogické nakladatelství, n. p. (dále jen „SPN“), a ve vedlejší pro Obvodní podnik bytového hospodářství Praha 2 (dále jen „OPBH“). Příjmy z hlavního pracovního poměru se nepodařilo došetřit, tudíž jsou ve smyslu § 16 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění považovány za tzv. vyloučenou dobu. Zároveň však byla zjištěna výše hrubých výdělků z vedlejší činnosti. Doba posouzená jako vyloučená však trvala celý rok, proto je třeba postupovat podle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb. a zohlednit pouze zjištěné hrubé výdělků z vedlejší činnosti.

V. Hodnocení věci Městským soudem v Praze

15. Městský soud v Praze přezkoumal napadené rozhodnutí v rozsahu řádně a včas uplatněných žalobních bodů, kterými je vázán, přičemž vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu [§ 75 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“)]. Rozhodoval přitom bez nařízení jednání, neboť byly splněny podmínky podle § 51 odst. 1 s. ř. s.; ve věci lze rozhodnout jen na základě listinných důkazů, k nimž měli účastníci možnost se vyjádřit, resp. které jsou jim známy, přičemž nikdo z účastníků řízení nevyjádřil s takovým projednáním věci nesouhlas.
16. Žaloba je důvodná.

17. Soud při přezkumu napadeného rozhodnutí vycházel z následující právní úpravy.
18. Podle § 16 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) *[r]oční vyměřovací základ pojištěnce se stanoví jako součin úhrnu vyměřovacích základů pojištěnce za kalendářní rok a koeficientu nárůstu všeobecného vyměřovacího základu (§ 17 odst. 1). Úhrn vyměřovacích základů pojištěnce za jednotlivý kalendářní rok po roce 2007 nesmí být vyšší než maximální vyměřovací základ pro pojistné^{17c} stanovený pro tento rok; do tohoto úhrnu se však nezapočítávají vyměřovací základy osoby dobrovolně účastné pojištění.*
19. Podle § 16 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění *[v]yloučenými dobami jsou před 1. lednem 1996 doby, které se podle předpisů platných před tímto dnem vylučovaly při zjišťování hrubých výdělků pro účely výpočtu průměrného měsíčního výdělku, doby, v nichž byl pojištěnec účasten důchodového pojištění nebo zabezpečení podle předpisů platných před tímto dnem, nelze-li zjistit výši vyměřovacích základů za dobu zaměstnání před tímto dnem.*
20. Podle § 108 odst. 1 písm. c) téhož zákona *[m]inisterstvo práce a sociálních věcí stanoví vyhláškou postup při zjišťování ročního vyměřovacího základu pojištěnce ve vztahu k vyloučeným dobám.*
21. Podle § 6 odst. 1 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení *[d]ůchodového zabezpečení jsou účastni pracovníci v pracovním poměru.*
22. Podle § 3a odst. 1 vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2023 (dále jen „prováděcí vyhláška“) *[s]padá-li do rozhodného období pro stanovení osobního vyměřovacího základu (§ 18 zákona) kalendářní rok před rokem 1996, v němž se ve stejném časovém úseku vyskytne hrubý výdělek stanovený pro účely důchodového zabezpečení podle předpisů platných ke dni 31. prosince 1995 (dále jen „hrubý výdělek“) a vyloučená doba (§ 16 odst. 4 věta první zákona), stanoví se úhrn vyměřovacích základů pojištěnce za tento kalendářní rok (§ 16 odst. 2 zákona) pro účely stanovení ročního vyměřovacího základu*
- a) s přihlédnutím k tomuto hrubému výdělku a při stanovení osobního vyměřovacího základu se v tomto případě do počtu vyloučených dob nezahrnou ty vyloučené doby za tento kalendářní rok, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, nebo*
- b) bez přihlédnutí k tomuto hrubému výdělku a při stanovení osobního vyměřovacího základu se v tomto případě do počtu vyloučených dob zahrnou všechny vyloučené doby za tento kalendářní rok, pokud vyloučené doby, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, netrvaly po celý kalendářní rok a takto zjištěný úhrn vyměřovacích základů pojištěnce je vyšší než úhrn vyměřovacích základů pojištěnce zjištěný podle písmene a).*
- (zvýraznění podtržením doplnil soud).
23. V dané věci je mezi účastníky řízení sporný způsob stanovení vyměřovacího základu pouze za roky 1989, 1990 a 1991. Žalobkyně tvrdí, že žalovaná neprovedla srovnávací výpočet, místo toho vyměřovací základ dovodila z příjmů z vedlejší činnosti, které jsou však nízké. Pokud by byl vyměřovací základ za tyto roky posouzen jako vyloučená doba z titulu nedošetřené výše příjmu z hlavního zaměstnání, bylo by to pro žalobkyni výhodnější. Žalovaná naproti tomu tvrdí, že pokud vyloučená doba trvala celý rok, musí zohlednit zjištěné hrubé výděvky z vedlejšího pracovního poměru a z nich vyměřovací základ vypočítat, byť je to pro žalobkyni méně výhodné.

24. Předně soud uvádí, že soud žalovanou, pokud jde o sporné období, ve svém zrušujícím rozsudku nezavázal k provedení srovnávacího výpočtu podle § 3a písm. b) prováděcí vyhlášky, ale k přezkoumatelnému a důkladnému odůvodnění, proč za uvedené roky upřednostnila zjištěné výdělky z vedlejší činnosti před vyloučenými dobami. Věcně tedy sporné období nehodnotil. V navazujícím správním řízení byla tedy žalovaná povinna jednoznačně vysvětlit svůj postup bez ohledu na jeho výsledek (tedy započtení skutečných výdělků z vedlejšího pracovního poměru, nebo vyloučené doby z nedošetřeného hlavního zaměstnání). To žalovaná učinila na str. 10 a 11 napadeného rozhodnutí. Zákonnost tohoto postupu tak může soud věcně posoudit až nyní, a to na základě přezkoumání argumentů doplněných žalovanou.
25. Dle názoru soudu žalovaná postupovala nezákonně ve vztahu ke stanovení vyměřovacího základu za rok 1991.
26. K tomu soud uvádí, že za tzv. vyloučenou dobu považuje zákon o důchodovém pojištění období, v němž sice aktivní účast na pojištění (zabezpečení) vznikla, ale zároveň se za toto období nepodařilo zjistit výši hrubých výdělků [pro doby před 1. 1. 1996 § 16 odst. 4 věta první před středníkem, pro doby po 31. 12. 1995 § 16 odst. 4 věta druhá písm. c) zákona o důchodovém pojištění, ačkoliv žalovaná tato ustanovení ne vždy uvedla přesně]. To znamená, že v daném období sice trvala účast na pojištění, ale k nedošetřenému (a tedy pro účely výpočtu důchodu nulovému) výdělku se při výpočtu důchodu nepřihlíží, aby se tím uměle nerozměňoval průměr výdělků, který by tak snížil vypočtený důchod.
27. Rozhodné přitom z pohledu aktuální právní úpravy také je, po jak dlouhou dobu v rámci jednoho kalendářního roku vyloučená doba, v níž byly dosaženy hrubé výdělky, trvala. Prováděcí vyhláška od sebe v rozhodném znění rozlišovala primárně dvě situace, a to v závislosti na tom, zda tato vyloučená doba trvala po celý kalendářní rok, či nikoliv. Jestliže vyloučená doba trvala po celý kalendářní rok, a zároveň ve stejném časovém úseku existovaly prokazatelné příjmy (jako zde hrubé výdělky z vedlejšího pracovního poměru k OPBH), přihlédne se pouze k těmto příjmům podle § 3a odst. 1 písm. a) prováděcí vyhlášky, což je i postup, který žalovaná zvolila v případě žalobkyně. Pokud však trvala vyloučená doba pouze po část roku, bude žalovaná v takovém případě postupovat podle § 3a odst. 1 písm. b) téže vyhlášky, tj. nepřihlédne k tomuto příjmu, ale započte tuto vyloučenou dobu, pokud bude roční vyměřovací základ vyšší, než podle písm. a), a tedy pro žadatele výhodnější. V projednávaném případě započta žalovaná příjmy ze zaměstnání u OPBH, a naopak, nezapočetla vyloučené doby s poukazem na § 3a odst. 1 písm. a) prováděcí vyhlášky, jelikož výdělek žalobkyně ze zaměstnání v hlavním pracovním poměru v SPN ve sporném období se nepodařilo došetřit, avšak vyloučená doba (zaměstnání) zároveň trvala po celý kalendářní rok.
28. Otázkou vztahu mezi vyloučenou dobou a případným příjmem při jejich souběhu se již judikatura zabývala např. v rozsudku NSS ze dne 24. 9. 2009, čj. 6 Ads 103/2009-64, č. 1973/2010 Sb. NSS (potvrzeném usnesením Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. III. ÚS 3206/09), na který poukázala i žalobkyně, podle nějž „[s]oučasná právní úprava tedy v § 3a odst. 1 písm. b) prováděcí vyhlášky k zákonu o důchodovém pojištění i nadále při souběhu vyloučené doby a doby, v níž byl dosažen hrubý výdělek, umožňuje započíst všechny vyloučené doby za příslušný kalendářní rok a nepřiblížit k hrubému výdělku dosaženému v tomto roce, pokud vyloučené doby trvaly po celý kalendářní rok, jak tomu bylo i v nyní projednávané věci. Z tohoto důvodu v ní bylo při stanovení osobního vyměřovacího základu postupem podle § 3a odst. 1 písm. b) prováděcí vyhlášky k zákonu o důchodovém pojištění zapotřebí použít jen toto

ustanovení a nepřiblížit tak k hrubému výdělků v částce 1113 Kč a do počtu vyloučených dob zahrnout všechny vyloučené doby za rok 1990.“ Je však nutné zohlednit, že NSS v dané věci primárně odpovídal na otázku, která právní úprava měla být použita při souběhu vyloučené doby s dobou, v níž byl dosažen hrubý výdělek před 1. 1. 1996 (tj. zda § 3a prováděcí vyhlášky, nebo jiná vyhláška č. 149/1988 Sb., či § 14 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění).

29. Na tuto argumentaci NSS navázal v pozdějším rozsudku ze dne 9. 6. 2016, čj. 6 Ads 42/2016-38, tak, že „[d]le § 3a odst. 1 písm. b) citované vyhlášky ČSSZ nepřiblíží k hrubému výdělků při stanovení osobního vyměřovacího základu a zohlední pouze vyloučené doby, a to za předpokladu kumulativního splnění dvou podmínek, a sice že vyloučené doby, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, netrvaly po celý kalendářní rok, a takto zjištěný úhrn vyměřovacích základů pojistěnce je výhodnější. Prvou z podmínek je třeba dle Nejvyššího správního soudu interpretovat prostřednictvím jazykového výkladu tak, že daný postup je možný, jestliže souběh vyloučené doby a hrubého výdělků (tj. hrubý výdělek a vyloučená doba se vyskytují ve stejném časovém úseku) netrvá po celý kalendářní rok. Tomuto výkladu nasvědčuje formulace užitá zákonodárcem, a sice „...pokud vyloučené doby, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek...“.“
30. NSS přitom dále uvedl, že tento výklad není v rozporu s výše citovaným rozsudkem č. 1973/2010 Sb. NSS, jelikož „v daném případě šlo o situaci skutkově poněkud odlišnou od případu stěžovatelky. V dané věci se jednalo o stěžovatelku, která sice po celý rok 1990 pečovala o dítě ve věku do tří let (tento kalendářní rok je tedy dobou, která se vylučovala pro zjišťování hrubých výdělků pro účely výpočtu průměrného měsíčního výdělků), nicméně stěžovatelka neměla hrubý výdělek po celý tento rok, ale pouze v jednom měsíci, kdy byla vyplacena náhrada mzdy za nevyčerpanou dovolenou na zotavenou. Vzhledem k netrvajícímu souběhu vyloučené doby a hrubého výdělků po celý rok mohl být aplikován § 3a odst. 1 písm. b) a dojít k upřednostnění vyloučených dob před hrubým výdělkem.“ (viz body [24] a [25]; zvýraznění podržením doplnil zdejší soud; citovaný rozsudek též potvrdil Ústavní soud ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 2883/16 ze dne 29. 11. 2016). Obdobné závěry lze najít též v rozsudku NSS ze dne 27. 7. 2017, čj. 10 Ads 160/2017-32, který obě citovaná předcházející rozhodnutí shrnuje, přičemž z uvedených judikturních závěrů vychází NSS v takových situacích i nadále, např. v rozsudku ze dne 7. 11. 2023, čj. 6 Ads 6/2023-25.
31. Z osobního listu důchodového pojištění, přiloženého k předchozímu (zrušenému) rozhodnutí ze dne 26. 5. 2023, čj. R-26.5.2023-426/x x x, vyplynulo, že žalobkyni bylo započteno zaměstnání u SPN ve sporném období jako vyloučená doba vždy v délce trvání 365 dní za každý z uvedených roků (tedy 3x365). Naproti tomu v evidenčním listu k napadenému rozhodnutí již nejsou roky 1989 a 1990 a část roku 1991 do 23. 8. 1991 uvedeny jako vyloučená doba, ale jako doba zaměstnání. Za zbytek roku 1991 činí vyloučená doba 130 dní. Z pracovněprávních dokumentů založených ve správním spise pak plyne, že hlavní pracovní poměr žalobkyně u SPN trval nepřetržitě od roku 1979 do roku 2000 (žalobkyni sice dala správce konkurzní podstaty zaměstnavatele v roce 1997 výpověď, ale posléze ji odvolala). U OPBH žalobkyně pracovala do 23. 8. 1991.
32. V letech 1989 a 1990 tedy trval souběh obou zaměstnání po celý kalendářní rok. Nešlo tedy o situaci, kdy by vyloučené doby i hrubé výdělky od OPBH sice spadaly do stejného kalendářního roku, ale překrývaly by se pouze po určitou část roku, jako tomu bylo ve věci odkazované žalobkyni. Z tohoto důvodu nelze při posuzování této doby ve věci žalobkyně postupovat podle § 3a odst. 1 písm. b) prováděcí vyhlášky, neboť je tu vedle vyloučené doby z nedošetřeného zaměstnání ještě ve stejný časový úsek, který trval vždy po celý kalendářní rok, prokázaný, byť nízký, hrubý výdělek. Žalovaná proto postupovala správně, když

namísto vyloučených dob započítala právě tyto doby výdělků, jak jí ukládá § 3a odst. 1 písm. a) prováděcí vyhlášky. V daném případě tak neexistovala ani povinnost provádět tzv. srovnávací výpočet podle § 3a odst. 1 písm. b) prováděcí vyhlášky, jelikož vyloučená doba, v níž se vyskytly hrubé výdělků, trvala po celý kalendářní rok.

33. Jiná je však dle názoru soudu situace ve vztahu k roku 1991. Je nepochybně prokázáno, že v tomto roce trval souběh hrubých výdělků z vedlejší pracovní činnosti a vyloučené doby z důvodu nedošetřených příjmů z hlavní pracovní činnosti pouze v období od 1. 1. 1991 do 23. 8. 1991. Zbytek roku již žalobkyně žádné příjmy neměla, resp. jejich výše nebyla zjištěna. Dochází tak k situaci, kdy v daném roce existovala jak vyloučená doba bez jakýchkoliv zjištěných příjmů a vyloučená doba, v níž nějaké hrubé výdělků dosaženy byly. Dle názoru soudu proto jde přesně o situaci, na kterou míří § 3a odst. 1 písm. b) prováděcí vyhlášky, jehož účel vyložil NSS ve výše odkazovaném rozsudku čj. 6 Ads 42/2016-38, v bodě [28]: *„Argumentace účelem interpretovaného ustanovení je založena na tom, že je-li interpretované ustanovení nejasné a je-li současně znám účel, kterého má být tímto ustanovením dosaženo, je třeba z několika jazykově možných výkladových výsledků vybrat právě ten, který je nejlépe uzpůsoben k naplnění tohoto účelu.“* (MELZER, F. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 159). *Účelem upřednostnění vyloučených dob před zápočtem hrubých výdělků, kterých bylo ve vyloučené době dosaženo, je zabránit rozmělnění výdělků a v důsledku toho nižší výše starobního důchodu. Takový účel je veskrze naplněn, vyskytne-li se ve vyloučené době hrubý výdělek pouze v určitém časovém úseku a ve zbytku jde o „prázdné doby“ (v tomto případě může být zohlednění vyloučení doby ve výsledku výhodnější).* Od této situace je třeba odlišovat případ stěžovatelky, kdy k souběhu vyloučené doby a hrubých výdělků docházelo po celý rok a žádné příjmově prázdné doby se v kalendářním roce nevyskytovaly. Za těchto okolností zákonodárce nepřipustil upřednostnění vyloučené doby, jejímž hlavním smyslem a účelem je nerozmělnit průměr výdělků prázdnými obdobími (viz také VOŘÍŠEK, Vladimír. *Doba důchodového pojištění, náhradní doba důchodového pojištění a vyloučené doby*, 2. část. In *Práce a mzda*. 2012, č. 11, s. 37), jelikož tyto příjmově prázdné doby nenastaly. Nejvyšší správní soud připouští, že k většímu rozmělnění výdělků ve výsledku může docházet i v těchto případech, neboť příjmy mohou být z důvodu kratšího pracovního úvazku nižší. V praxi mohou nastat situace, že ač příjemce důchodu participoval na financování důchodového systému, má následně nižší důchod než ten, který pouze pečoval o dítě, nepracoval a žádné pojistné nehradil. Je však třeba respektovat úmysl zákonodárce neupřednostňovat vyloučené doby v případě, že k příjmově prázdným obdobím nedocházelo. Pokud by normotvůrce měl při formulaci předmětného ustanovení na mysli upřednostnění vyloučené doby vždy, jestliže je tento postup výhodnější, jistě by výslovně neformuloval podmínku pro zohlednění vyloučené doby jen pro ty případy, kdy souběh vyloučené doby a hrubých výdělků netrval po celý kalendářní rok.“
34. Žalovaná započítala podle § 3a odst. 1 písm. a) prováděcí vyhlášky vyloučenou dobu pouze v rozsahu 130 dní, a to od 24. 8. 1991 do 31. 12. 1991, neboť v období od 1. 1. 1991 do 23. 8. 1991 trval vedlejší pracovní poměr žalobkyně k OPBH. Tento postup však soud s ohledem na výše citované závěry NSS neshledal zákonným. Žalovaná měla v tomto roce přistoupit k provedení srovnávacího výpočtu podle písm. b) citovaného ustanovení, neboť vyloučená doba s hrubými výdělků netrvala po celý rok. Nebylo tak zřejmé, zda bude pro žalobkyni výhodnější, pokud do vyměřovacího základu žalovaná zahrne pouze zjištěné hrubé výdělků, a vyloučenou dobu „očistěnou“ od té její části, v níž byly tyto výdělků dosaženy, anebo pokud do něj zahrne pouze vyloučenou dobu (v tomto případě celých 365 dnů) bez přihlédnutí k dosaženým, byť nižším hrubým výdělkům.

35. Prováděcí právní předpis hovoří v tomto směru jasně, neboť povinnost provést srovnávací výpočet a následně zohlednit buď pouze vyloučenou dobu, nebo příjmy, podle toho, co je pro žadatele o důchod výhodnější, je možný pouze tehdy, netrval-li jejich souběh, tj. výskyt ve stejné časovém okamžiku, po celý kalendářní rok, což byl u žalobkyně i případ roku 1991. Soud přitom principiálně nevidí důvodu postupovat odlišně od skutkově obdobné věci žadatelky o starobní důchod, řešené NSS v případě č. 1973/2010 Sb. NSS, a citované výše, byť šlo o dobu vyloučenou z jiného důvodu (péče o dítě do 3 let věku v souběhu s výdělkem za jeden měsíc kalendářního roku z důvodu náhrady mzdy za nevyčerpanou dovolenou na zotavenou). V obou těchto věcech existovala jak vyloučená doba, v níž byl současně dosažen hrubý výdělek (zde z vedlejší pracovní činnosti), tak vyloučená doba výdělkově prázdná, a bylo tak na místě s ohledem na jinak obecnou zásadu vždy přihlédnout k dosaženým výdělkům, výpočtově srovnat, zda-li bude pro žadatelku výhodnější (spravedlivější) pro účely stanovení ročního, resp. osobního vyměřovacího základu k těmto výdělkům nepřihlédnout.
36. Dokumenty přiložené žalobkyní k žalobě jsou součástí správního spisu, a soud je tak k důkazu pro nadbytečnost neprováděl.

VI. Závěr a náklady řízení

37. Ze shora uvedených důvodů soud zrušil napadené rozhodnutí pro nezákonnost a věc vrátil žalované k dalšímu řízení podle § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. Právním názorem, který soud vyslovil v tomto rozsudku, je žalovaná v dalším řízení vázána (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). V dalším řízení tak bude na žalované, aby v souvislosti s rokem 1991 provedla srovnávací výpočet podle § 3a odst. 1 písm. b) prováděcí vyhlášky a přezkoumatelně jej odůvodnila. Teprve na jeho základě pak bude schopna zákonným způsobem stanovit nový roční vyměřovací základ pro sporný rok a celkovou výši starobního důchodu žalobkyně.
38. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. V dané věci byla úspěšná žalobkyně, přiznání náhrady nákladů řízení však nepožadovala a soud ani z informací dostupných ze soudního spisu žádné účelně vynaložené náklady žalobkyně nezjistil; žalobkyně byla osvobozena od soudního poplatku a nebyla v řízení zastoupena advokátem. Proto jí soud náhradu nákladů řízení nepřiznal. Neúspěšná žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. Jestliže kasační stížnost ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 15. dubna 2026

Mgr. Darina Michorová
samosoudkyně